

HDK - HÖGSKOLAN FÖR DESIGN OCH KONSTHANTVERK

LAGNINGSRITUALEN

Sara Henriksson

Uppsats/Examensarbete:	22,5 hp
Program och/eller kurs:	Textil - Kropp - Rum
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2018
Handledare:	Jessica Hemmings
Examinator:	Anna Tegeström Wolgers
Opponent:	Åsa Pärson, Åsa Cederquist
Rapport nr:	

Lagningsritualen

INNEHÅLL	ABSTRACT	5
	ÖVERSIKT	6
	INLEDNING	9
	LAGNINGSREGISTER	11
	NU KÖR VI	12
<i>Lagningsritual nr. 1</i>		13
	NÄRKONTAKT	14
<i>Lagningsritual nr. 2</i>		16
	FYSISK TID	18
<i>Lagningsritual nr. 3</i>		19
	HANDARBETETS POSITIVA KRAFT	20
<i>Lagningsritual nr. 4, 5, 6</i>		22
	TILLGÄNGLIGHET	23
<i>Lagningsritual nr. 7</i>		24
	LAGA ÅT ANDRA	25
<i>Lagningsritual nr. 8</i>		28
	TYST KUNSKAP	29
<i>Lagningsritual nr. 9</i>		31
	ROCKEN, ROLLEN & SAMLANDET	32
<i>Lagningsritual nr. 10</i>		34
	HÅLLBARHET	35
<i>Lagningsritual nr. 11</i>		37
<i>Lagningsritual nr. 12</i>		38
	HUR SKA DET VISAS?	39
<i>Lagningsritual nr. 13</i>		41
	ÅTERKOPPLINGEN	42
<i>Lagningsritual nr. 14, 15, 16, 17, 18</i>		43
	REFLEKTION	44
	KÄLLHÄNVISNING	50
	TACK	53

ABSTRACT

I have developed a framework which is the *Mending Ritual* to help me cut off my strong need of control in both my practical work and social relations. The ritual gives me a reason to meet new people and to enable a sense of intuition in my craft. By stepping into the role as a mender I am allowed to work in ways I normally wouldn't, creating an opportunity for something unexpected to happen.

As damaged garments are common in most people's lives I chose to have them as a central part in my project. Over the course of seven weeks I have visited people in their homes and mended their clothes while they have been wearing them. The immediate intimacy with strangers which the mending ritual involves has been uncomfortable at times but often followed by a feeling of comfort and trust.

All of my mends are sewn by hand as it not only slows down the tempo but also keeps me and the wearer focused on the present - a challenging task for many in this day and age. I practise techniques within *Visible Mending* to give old garments new life and to demonstrate the beauty of a mend and alter the way it's looked upon.

ÖVERSIKT

Bakgrund

I mitt arbete utgår jag ofta från begagnade tyger och klädesplagg då berättelserna de bär med sig i form av patinering eller tidstypiska markörer föder stor inspiration hos mig. För ett år sedan började jag ägna mig åt synlig lagning på andras plagg. Faktumet att lagningarna skulle synas var viktigt då jag genom denna teknik ville belysa klädernas historia. Genom att inkludera andra människor i mitt arbete kändes det mer betydelsefullt än innan. Jag ville utveckla projektet och ta både kontakten med utomstående och synlig lagning till ett nytt plan.

Kontext

Lagningsritualen är en situation jag skapar i vilken främmande människor kan mötas genom en intim handling. Likt de olika känslor som uppstår mellan konstnären Marina Abramović och besökarna i hennes performativa verk *The Artist is Present* (MoMa, 2010) är jag nyfiken på den tvungna närheten mellan mig och personen vars plagg jag lagar.

För den Taiwanesiska konstnären Lee Mingwei blev akten att laga en terapeutiskt handling då det hjälpte honom ta sig igenom en traumatisk livshändelse. Insikten ligger till grund för hans verk *The Mending Project* (Lee Mingwei, 2017) där Mingwei lagar andra människors trasiga kläder som en gest av omtanke och vördnad. Under olika skepnader bevisar verken vårt behov av att bli sedda och få känna att vi är en del av ett sammanhang

Syfte	<p>Syftet är att genom lagningsritualen kunna uppleva närkontakt med okända människor samt att sprida kunskap inom synlig lagning och dess många olika uttrycksformer. Genom handsömnaden kan jag känna trygghet eftersom jag har full kontroll över mina händer och endast har en nål som verktyg. Mobiliteten i detta är också viktig då den låter mig skifta arbetsplats enkelt och smidigt.</p>
Mål	<p>Målet med detta projekt har varit att skapa en situation i vilken jag tvingas släppa mitt annars starka kontrollbehov och agera intuitivt både hantverksmässigt och socialt. Jag vill även genom synligt detaljerade och omsorgsfulla lagningar kunna ge klädesplagg nya värden för dess ägare.</p>
Frågeställningar	<p>Vilken inverkan kan den fysiska närheten ha på samtalet som förs mellan mig och personen jag lagar på? Hur kan den intima situationen påverka mitt praktiska arbete? Går det att höja trasiga kläders värde genom sättet jag lagar? På vilka sätt kan jag anpassa utseendet av mina synliga lagningar för att tilltala olika sociala grupper?</p>

Tillvägagångssätt

Genom en annons uppmanar jag människor att ta kontakt med mig om de har ett skadat plagg i behov av lagning och är villiga att få det lagat under rituella former.

I annonsen berättar jag hur ritualen går till - att mötet tar plats i deras hem och lagningen sker direkt mot kroppen samt att jag lagar plagget på ett synligt vis men de får möjlighet att välja hur lagningen ska se ut. Varje enskilt möte är beräknat att ta ungefär två timmar. Av de som kontakter mig väljer jag ut ett antal personer vars plagg jag tycker är lämpligast att laga och bestämmer sedan tid för ett besök. Själv klär jag mig i en slags uniform när jag lagar och har med mig ett lagnings-kit med olika typer av material vid besöken.

Dokumentation

Med hjälp av video, foto och ljud dokumenterar jag varje möte så jag kan få en överblick av situationen i efterhand och smidigt gå tillbaka för att hämta relevant material. Jag för även loggbok under arbetes gång för att bevara alla tankar och reflektioner som så lätt annars glöms. Eftersom jag inte har tillgång till de fysiska plaggen med lagningarna på efter ritualerna dokumenterar jag även mötena textilt i form av detaljer på min lagningsuniform.

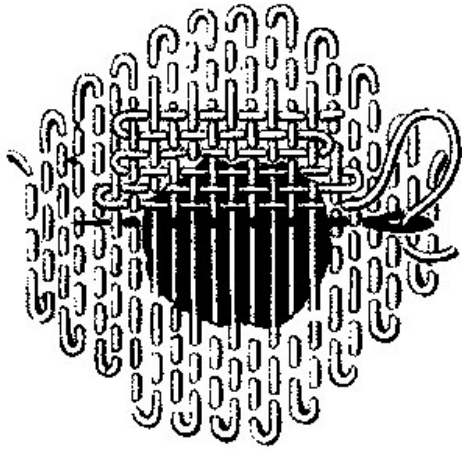
INLEDNING

En synlig lagning innebär att slitningar eller skador lagas på ett sätt som för uppmärksamhet åt lagningen istället för att dölja den. Enligt den Japanska lagningstekniken *Kintsugi* (Kintsugi, 2018, 19 April) lagas man trasig keramik med en guld eller silverlackering för att ordagrant illuminera föremålets brister. Till skillnad från slit och släng-kulturen som råder i västvärlden anser man enligt denna tradition att föremålets karaktär berikas snarare än reduceras då det lagats gång på gång. Min intention med att laga klädesplagg synligt är att visa upp vad kläderna och dess bärare varit med om och låta lagningen bli något de kan vara stolta över.

Något som kommit att bli betydelsefullt under tiden jag ägnat mig åt denna praxis är faktumet att jag arbetat mot och förhållit mig till andra människor. Relationer har uppstått mellan mig och dessa personer via deras klädesplagg. Jag har upplevt att jag kommit plaggens ägare närmare då jag stygn för stygn fantiserat om händelser och situationer som uppstått när hålen blivit till. Ur intresset för både synlig lagning och möten med nya människor föddes projektet *Lagningsritualen*.

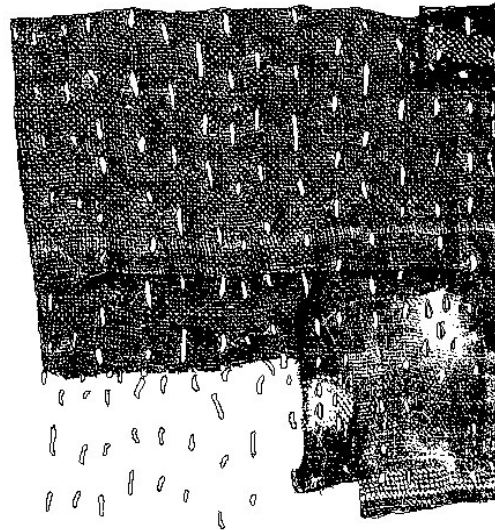
Under sju veckor har jag enligt en specialutformad lagningsturné besökt människor i Stockholm, Göteborg och Dals Långed och lagat plagg direkt mot kropp. Jag har undersökt ritualen som ett sätt att hoppa över lära-känna-fasen och snabbspola till fysiskt närkontakt och intimitet. Under tiden jag lagar är vi bundna till varandra och blir tvungna att genomgå processen tillsammans, likväl obekväm tystnad som givande samtal.

LAGNINGSREGISTER

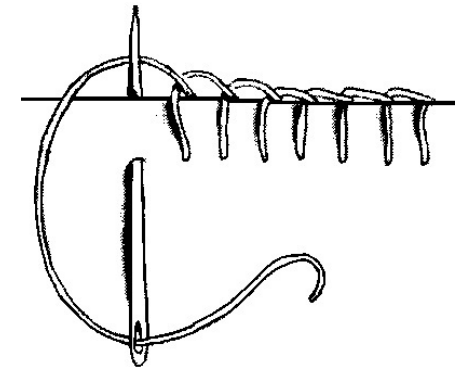
Stoppling:

*Passar bra för
hål i stickade
Plagg.*

Boro:

*Passar bra för
att sammanfoga
och stärka tunna
material.*

Langettstyggn:

*Passar bra för
att fästa
applikationer.*

NU KÖR VI

Jag sätter igång med mitt praktiska arbete redan första veckan av examenskursen. Då jag spenderat mycket tid på att utforma projektet och genomfört nödvändiga förberedelser innan kursens start känner jag mig redo att komma igång så snabbt som möjligt. Genom att be mina vänner och deras vänner dela annonsen jag gjort har informationen om projektet spridit sig både på sociala medier och muntligt. I annonsen söker jag människor som är villiga att få ett av sina trasiga plagg lagat inom ramarna för *Lagningsritualen* som är följande:

- En för mig främmande person anmäler sig genom att skicka bild på plagget de vill ha lagat.
- Jag besöker personen i dennes hem.
- Personen får välja bland det lagningsmaterial jag har med mig; garn och tygbitar i olika färg och mönster.
- Vi avsätter ungefär två timmar för lagningen.
- Jag lagar för hand och synligt.
- Ägaren till plagget bär det medan jag lagar.
- Jag fotar och/eller filmar mötet.

De första anmälningarna kommer snabbt och jag bokar in två möten samma vecka.

Hade bestämt möte med J kl 13.30 i hans lägenhet vid Olivedal. Han berättade att han var nyinflyttad och att jag kunde vänta mig flyttkaos. Mötte min kompis Theo som ställt upp på att fota ritualen en halvtimme innan och gick igenom vad jag ville att han skulle fota. Borde dock ha sagt till honom att ha kameran redo från och med att vi stod utanför lägenhetshuset. När vi kommer till porten står en kille där och väntar på oss, det är J. Vi hälsar och åker upp till hans lägenhet. Det är litet, mysigt och lite rörigt, han spelar musik och är vinylsamlare. Det är rätt så nervöst och en aning stelt. Känns bra att Theo också är med, blir mer flow i konversationen. J har en skjorta i tunt linne som han köpt i Berlin för sex år sen när han var på turné med Midnattsorkestern. Det är hål på flera ställen och jag säger att jag troligtvis inte hinner laga alla men att han ju kan fortsätta i samma stil som lagningen jag gör. Jag visar olika exempel på lagningar jag gjort på min röda rock och föreslår en japansk lagningsteknik - boro. J tyckte det lät fint. För mig känns det faktiskt inte så jobbigt med närheten, det är som att jag vilar i handarbetet. Men detta leder till att jag kanske inte samtalar lika mycket.. Är det nödvändigt? J bjöd på lunch efteråt på Solrosen. Vi tog en öl också.

Det var stor skillnad på stämningen under lagningsritualen och lunchen. Vi blev båda mer nervösa och obekväma. Konstig känsla - jag längtade efter att gå tillbaka till tryggheten igen. Efter mötet känner jag mig fylld med adrenalin men svårt att skilja på om det känns bra eller jobbigt. Genomgick nyss en social pärs! Vad har jag gett mig in på?

NÄRKONTAKT

Jag ser på videoinspelningar och foton från konstnären Marina Abramovičs performativa verk *The Artist is Present* (MoMa, 2010). Med henne själv placerad på en stol mitt i ett av museets stora konsthallar låter hon främmande människor slå sig ner mittemot henne och se in i hennes ögon så länge de önskar. Samtidigt som mötet filmas och fotas bevittnas det även av mängder med människor väntandes på sin tur. Reaktionen hos Abramovičs besökare utgör ett vitt spektra av känslor och sinnesstämningar varav många förs till tårar. Vid ett tillfälle får Abramovič besök av en före detta partner och drabbas själv av en överväldigande känslostorm. Verket är ett tydligt exempel på hur stort behov vi har av kontakt med andra människor. En så till synes vardaglig handling visade sig vara extremt sällsynt då den resulterade i både uttömmande och förlösande känslor för likväl konstnären som hennes tusentals besökare. När jag tittar på Marina Abramovičs inzoomade ansikte som är glansigt av svett och utmattat av intryck nås mina sinnens alla lager. I en video (Marina Abramovic Institute, 2016) berättar hon själv om verket med följande ord:

I prepared for this piece for almost a year because I knew it was going to be physically so demanding and so difficult. The curator was telling me "You have to be ready that in the front of you there will be an empty chair most of the time". Because nobody could imagine

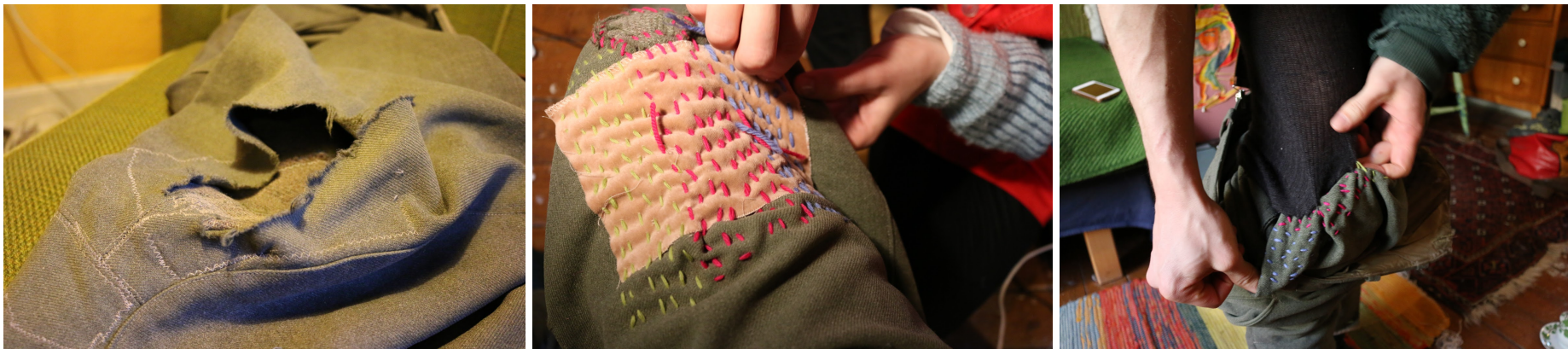
that in New York, the most busy place in the world, anybody would take time to sit and just engage in mutual gaze with me. So it was a complete surprise for myself, the entire staff of MoMa and to everybody else, this enormous need of the humans to actually have contact. How we are so alienated from each other. How the society make us really distant. You know, we are texting each other messages without seeing each other. And we just live around the corner from each other. There are so many stories of loneliness. The people not just occupied the chair, there was not one second when this chair was empty. They started sleeping outside of the museum and they started waiting for hours and hours.

What is happening there is that I'm looking at you, you're photographed, you're filmed, you're observed by everybody else in this atrium so, there's nowhere to go but into yourself. At the moment when you really get into yourself, that moment you burst with emotion, with so much feelings and this is why so many people start crying. It is becoming such an important experience in their lives. We are not doing this in our own homes because we are actually doing everything we can to cut that relation to ourselves.

Jag ställer *Lagningsritualen* i relation till *The Artist is Present* och ser den sistnämnda som en vidareutveckling gånger tusen från det läge jag är nu. Själva handlingen som i mitt projekt är lagandet, har skalats bort tillsammans med övriga livlinor och kvar återstår två mötande blickar som resulterar i ett ärligt och blottande möte.

För mig och andra nybörjare som närmar sig denna tematik är dock handlingen högst nödvändig. Det vilar en trygghet i den pågående aktiviteten hos både mig och personen jag lagar på. Jag vill dock påstå att innehållet är utbytbar. Det är inte ovanligt att personer som ägnar sig åt interaktiv och deltagande konst gör det genom en aktivitet de bemästrar. Eftersom sömnad är något jag kan och tycker om använder jag lagning som aktivitet och som en anledning att få komma i kontakt med nya människor. Men själva lagningen i sig är inte det viktiga utan att jag och en främmande person gjort något tillsammans. Lagningen tjänar sedan som en påminnelse om mötet.

Jag bokade in ett tidigt besök hos M eftersom jag skulle på handledningsmöte efteråt och sen till Långed. Han frågade om han skulle sätta på kaffe åt mig på sms. Fint och gott första intryck. Väldigt trevligt bemötande och hem. Vi klickade direkt, kanske var det för att han är norrlänning. Jag fick en kopp kaffe som hade ett litet lock för att hålla varmt. Jag fick även här fria händer och byxan hade blivit lagad tidigare av mamman. Valde ett puderrosa sammetstyg med garn i klara färger och lagade med boro-teknik. Vi pratade om allt möjligt och tystnaden kändes aldrig stel eller jobbig. Stor skillnad mellan att laga nära ansiktet stående och att sitta på golvet och laga på knä, som nu. M hade hela tiden översikt och erbjöd sig till och med att fota eftersom jag inte lyckats fixa fotograf till detta tillfälle. Jag sydde fast Ms långkalsonger i lagningen. Kändes tråkigt att förstöra ett plagg i samma veva som ett annat lagades men när han visade hur trasiga de var i övrigt kändes det bättre. M hade musik spelandes när jag kom och jag frågade vad det var, han sa att bandet hette Tapes.

Ville fortsätta hänga kvar, var väldigt trevligt. Han smsade även efteråt och tackade igen och frågade om han kunde dela på FB. Han hade också berättat för vänner att han skulle delta i projektet och fotade massor under tiden, så detta var lika spännande för honom som för mig. Tyckte nog det var bra att inte ha med en fotograf.. Eller det blev en annan grej, mer intimt, mer av det jag är ute efter.

FYSISK TID

När jag rökte under en period i mitt liv njöt jag alltid av konversationen som uppstod under en rökpaus. Vi som rökte visste att konversationen skulle pågå lika länge som cigaretten brann, också exakt hur lång brinntiden var. Det blev därför sällan obekväma tystnader eller tråkiga samtal eftersom förväntningar och krav att uppehålla längre konversationer upphörde att existera. Jag har sytt med mina händer så många gånger att jag känner i kroppen när en eller två timmar har gått, vilket varit de ungefärliga längderna på lagningsritualerna, utan att behöva kolla på klockan. Ett annat exempel på sätt att känna tid kroppsligt beskrivs boken *In the Loop* med konstnären Jeanette Sendlers stickade verk *Finding Your Way Home* (Sendler, 2010). Konstverket berättar om hur Skotska fiskares fruar beräknade deras mäns hemkomst från havet genom mängden garn de stickat i deras frånvaro.

Jag ser den färdiga lagningen som en fysisk översättning av tiden *före*, *under* och *efter* lagningsritualen. Lagningen rymmer tiden *före* ritualen - hur det fått sin skada och minnen som lagrats tillsammans med bäraren, tiden *under* ritualen - lagandet och samtalen som uppstår samt tiden *efter* mötet - den synliga lagningen som är kvar vilken representerar både plaggets historia och lagningsritualen som ögt rum.

Lagningsritual nr. 3

Loggboksanteckning, Torsdag 1/3, Dals Långed

Jag kom en kvart sent men hade hört av mig innan och meddelat. Hade inte Ms nummer trots att vi båda bott här de senaste 4 åren. Hittade det på hitta.se. Jag valde att inte fråga någon om kamera-assistans för jag upplever att det blir mycket mer intimt när det bara är jag och personen jag besöker. Frågade om det var ok att jag filmade men M var inte helt bekväm med det. Jag sa att det gick lika bra utan. Jag brydde mig inte om att fråga om vi kunde spela in samtalet eftersom det verkade vara en känslig punkt. Han visade mig plaggen han tänkt att jag kunde välja mellan och vi kom fram till att en jeansskjorta med en reva vid armhålan passade bra. M frågade mig om jag ville sitta på soffan och arbeta. När jag svarade att jag föredrog att han satt på en stol mitt i rummet så jag kunde komma åt bättre var det först då han förstod att han skulle bära plagget medan jag lagade. Han bad om ursäkt att han inte läst annonsen ordentligt och jag skrattade lite och förklarade att just detta är kärnan i mitt projekt. Blev något omtumlad stämning men trots det var det inte några problem att göra så som planerat. Han bjöd på te och jag valde rooibos men tackade nej till glass. Lappade hålet med boro-teknik. Vi pratade om musik och lite annat. Upplevde att M kände tillit och kunde prata om personliga saker. När lagningen var klar visade han mig teckningar han jobbat med under en längre tid och berättade att han inte visat dem för många innan. Vi lyssnade på Wu-Tang Clan - Enter the 36th Chamber under tiden jag lagade.

Har valt samma lagningsteknik vid alla tre lagningstillfällen. Tror jag gjort det för jag kan göra den relativt snabbt men ritualerna har hittills bara tagit en timme så jag kan gott testa mera tidskrävande tekniker i fortsättningen. Jag tycker ju i själva verket om att det tar tid. Jag kanske är mer obekvämt i situationen än jag tror och därmed skyndar på processen.

HANDARBETETS POSITIVA KRAFT

Att handsömnad tar lång tid är något jag tycker om. Faktumet är att stygnens repetitiva rytm gör mig lugn och närvarande på ett sätt få andra aktiviteter kan. Att få bli uppslukad i kreativt arbete ger mig en tillfredsställelse större än produkt och pengar gör. Som hantverkare möts jag ofta av förslag kring försäljning som om ekonomisk vinning var målet med att skapa. Visst behöver jag pengar för att försörja mig, men att få befinna mig i det där stadiet då tid och rum försvinner ger mig så mycket mer glädje.

I utställningskatalogen *Slow Art* (Robach, 2012) läser jag om konstnärer och konsthantverkare som ägnar sig åt just långsamma, tidskrävande och omständiga arbetsprocesser. I ett citat utvalt av Robach beskriver skulptör och tecknare Britt Ignell (Ignell i Robach, 2012, s. 12) vikten av långsamheten i hennes konstnärliga arbete med följande ord:

[...] jag upplever njutningen av att stanna länge i en tanke, dra ut ett arbete över tid och fylla min värld med mening. Den aspekten är helt avgörande eftersom jag tror det är det som sedan sitter där i verket och kan påverka en betraktare. Tiden och närvaron som ligger nedlagd i ett arbete. Meningsskapandet som pågår. Tänkandet, varandet, görandet som kan nå alla lager av sinner och förnimmelser.

Robach förklarar följaktligen att den omfattande tidsåtgång som ligger bakom verk under benämningen *Slow Art* inte grundat sig i frustration över tidsåtgången utan istället har dess skapare värderat långsamheten som en central del i sin konstnärliga process. För mig själv är det dock inte långsamheten i sig som är det viktiga utan känslan av att bli totalt absorberad i mitt arbete då jag utför repetitiva och tidskrävande moment.

Följde med min kompis Theo till Solbackeskolan där han jobbar som slöjdlärare tidigt på morgonen. Senast vi sågs fotade han min första lagningsritual och då föreslog han att jag skulle komma till skolan och laga på barnen. Jag tyckte det var en bra idé. Väl där svarade jag ungefär femton gånger på frågan om jag och Theo var kära och skulle gifta oss. Efter lunch var det "elevens val" och vi hämtade fyra tjejer som tagit med sig trasiga plagg för att lagas och tog med dem till slöjdslokalen. Jag visade allt lagningsmaterial jag tagit med mig och de var väldigt specifika med hur lagningarna skulle se ut till skillnad från de vuxna personer jag lagat på. Jag klippte till och sydde fast ett sammets-S över ett litet hål i en dunjacka, fäste ett N i kamouflagemönster över ett hål i en lång kofta och täckte över repade maskor i en mössa med orange reflexband till G. Alla tre fäste jag med langettstygn. Jag frågade dem vad de brukar göra när kläder går sönder och de svarade att de bara köper nytt och inte ens tänkt på att man kan laga. De frågade om jag skulle komma tillbaka eftersom resten av klassen skulle bli avundsjuka när de fick se. Jag sa att det vill jag.

Trots att dessa möten skiljer sig från resten både miljö och tidsmässigt tycker jag det var spännande att laga på skolan. Det var roligt att göra synliga lagningar på några som troligtvis inte skulle ha kommit i kontakt med tekniken annars.

TILLGÄNGLIGHET

I en del sociala sammanhang förmedlar välanvändna och slitna klädesplagg status då patinan kan få dess bärare att upplevas mer autentisk och äkta. En blod eller spottfläck från Ozzy Osbourne kan bli så värdefull att plagget aldrig mer tvättas och kan säljas på eBay för flera tusen kronor. I ett annat sammanhang kan en tandkrämsfläck eller ett cigghål på skjortan under ett viktigt möte innebära den sociala döden. En liten defekt gör att människan kan dömas ut som slarvig, ohygienisk, fattig eller opålitlig på en sekund. Det är något som ofta sker utan eftertanke. Jag tänker att det är något vi har med oss sen begynnelsestiderna då allt som stack ut från mängden kunde vara farligt.

Många människor skulle aldrig välja att ha en synlig lagning på deras kläder. Lagningen betyder samma sak som fläcken eller hålet gör - att "jag har inte råd att köpa nya kläder". Om det så är människor med väldigt lite pengar som inte vill understryka det faktumet eller människor som har det gott ställt vars sociala grupp inte accepterar denna estetik så är kanske inte denna typ av utsmyckning för dem. Eller så krävs det bara andra sätt för att nå fram till dem. Det är dock ett helt eget projekt i sig men något jag gärna skulle ta mig an och fortsätta undersöka med mer tid till mitt förfogande.

Å hörde av sig efter att ha läst annonsen jag delade i FB-gruppen "Benhård som Chuck Norris". Första personen jag lagar på som jag inte har några gemensamma vänner med. Jag blev bemött av Å med en kram och hennes son stod i hallen. Kul att en som är förälder bjuder in en främling på det sättet i sitt hem. Jag fick en kopp te. Hon hade på sig tröjan hon ville att jag skulle laga vilket var en tunt sliten trikåtröja. Hon berättade att den var från märket Filippa K, fast innan det blev mode. Den hade små hål på framsidan och även tidigare lagningar som åsa gjort själv. Ett utav hålen satt precis på ena bröstet, väldigt intimt. Men hon valde ju trots allt själv att jag skulle laga detta plagg. Lagningen blev lite oplanerat likt en bröstvårta, vi tyckte båda två att det blev kul. Ås son satt i samma rum som oss och byggde med lego samtidigt som tecknade serier visades på TV:n. Hon visade mig jeans hon lagat själv och jag fick små hundpatchar man kan fästa på kläder. De kommer nog att åka på min röda rock. Spelade inte in något ljud denna gång heller.. Kändes jobbigt att fråga. Måste börja filma mig själv när jag lagar.

Efter varje möte kommer jag på frågor jag borde ha ställt eller foton jag borde tagit ur en viss vinkel. Jag ångrar att jag inte vågat fråga om tillåtelse att spela in samtal och att jag inte tagit med stativet för att filma. Det är något fint med att bara låta mötena ha sin naturliga gång utan för mycket regi men jag har tror det bara underlättar mötet ju mer tydlig och bättre förberedd jag är.

LAGA ÅT ANDRA

Den Taiwanesiska konstnären Lee Mingwei skapar interaktiva konstverk och installationer där oväntade möten får möjlighet att uppstå. Verket *The Mending Project* (Lee Mingwei, 2017) består av ett rum med hundratals färgglada trådspolar fästa på väggarna och ett avlångt bord i mitten där antingen Mingwei själv eller en annan lagare sitter. Lagaren välkomnar besökarna som var och en tagit med ett skadat klädesplagg och ber dem slå sig ner vid bordet. För varje person och plagg hämtar lagaren änden på ett par trådrullar, färger besökaren fått välja själv, drar den från väggen till plagget och börjar laga. Under tiden plagget lagas samtalar de två personerna och när lagningen är klar placeras plagget vid bordets kant utan att trådarna klipps av. Klädesplaggen ligger kvar så länge installationen är uppe och så småningom bildas ett nät av trådar från olika punkter på väggen till den gemensamma platsen på bordet. Först i slutet av utställningsperioden får personerna hämta sina plagg.

I en video tillhörande verket förklarar Mingwei (Lane 216, East, 2017) att utgångspunkten för projektet grundar sig i känslorna kring attentatet mot World Trade Centre i hemstaden New York. Han berättar att hans partner som arbetade i det norra tornet den dagen var några minuter sen och därmed klarade sig. Men timmarna mellan att Mingwei fick höra den hemska nyheten och punkten då hans partner kom hem oskadd, började han samla ihop alla

trasiga klädesplagg i hushållet och satte igång att laga dem. Fortsättningsvis berättar Mingwei det var först åtta år senare han bearbetat den traumatiska händelsen och fick idén att omhändertagandet och uppmärksamheten som en lagning innebär var något han kunde göra för andra människor likväl som för sig själv. Installationen var välbesökt och mycket uppskattad.

Att laga klädesplagg åt andra människor har även haft positiv inverkan i projektet *Parallell Practices* som drevs i partnerskap mellan *Crafts Council* (Storbritanniens Nationella Utveckningsbyrå för Samtida Konst) och *The Cultural Institute at King's College* i London (Crafts Council, 2014). Projektet var ämnat att påvisa fördelarna i samarbeten mellan medicinska och vetenskapliga akademiker och hantverkare då personerna involverade menade att yrkena har många överlappande parametrar. En utav de fyra samarbetsstudier var *Mending and Anatomy* (Celia Pym, 2014) som gjordes mellan konstnären Celia Pym och Delförsöksledaren för Anatomi på King's College. Pym spenderade fyra månader i Dissekeringsrummet på skolan där hon vid ett skrivbord satt och lagade trasiga klädesplagg tillhörande studenterna. Samtidigt arbetade de själva som vanligt med hanteringen av organ och kroppsdelar från döda människor, ett psykiskt påfrestande jobb men som för dem normaliserats. Genom att varsamt lappa ihop klädesplaggen vilka nästan är som en andra hud för oss människor skapades en tillit mellan studenterna och Pym. Samtal kring komplexa känslor studenterna ofta upplevde i detta rum uppstod plötsligt.

Något det tidigare inte riktigt funnits utrymme för. Stämningen förändrades märkbart i denna annars allvarliga och spända miljö till en mer öppen och lättsam då lagningsverkstan var igång.

Jag själv kan inte hävda att lagningsritualen haft någon terapeutisk inverkan på projektets deltagare men däremot har jag, en person de inte känner, under lagningsritualen gett dem en stund av uppmärksamhet och omtanke. Något jag tror är extremt betydelsefullt i detta individualistiska samhälle vi lever i.

F hörde av sig till mig efter att ha hört om projektet genom festivalen Skogsfestens FB-sida. Vi hade träffats en gång innan men knappt pratat då. Jag tog en solig promenad till F och möttes av henne och hennes katt A. Hon bjöd på te och jag berömde hennes fina lampa i köket, hon sa att hon hade en likadan som jag kunde få. Jag tackade och tog emot. F visade mig tre olika tröjor som hade små hål, alla var stickade. En av dem hade inga hål utan tre fläckar på framsidan istället. Jag tyckte fläcktröjan var roligast att "laga". F föreslog att vi skulle sitta utomhus på innergården och laga i solen. Använde mig av stoppningsteknik för att dölja fläckarna. Valde garn i starka färger. Vi pratade om begreppet tyst kunskap och konsten att lära sig saker samt hur man vill lära sig saker. F tyckte det var bra att jag lagade så nära att hon kunde se precis hur det gick till och därmed lära sig. Hon var orolig för min oergonomiska arbetsställning men jag sa att det gick bra. Tyckte inte den var så oergonomisk själv.

Vid ett tillfälle satte jag på kamerans videoinspelning utan att säga till men riktade linsen mot mina fötter. Ville fånga konversationen men inte att F skulle bli medveten om vad hon sa. I efterhand känns det dumt att jag gjorde så. Vet inte hur det kommer mottas när jag berättar att jag spelat in, hoppas att det är ok och att jag får tillåtelse att använda materialet. Tror jag fick med några fina kommentarer och historier kring lagning.

TYST KUNSKAP

Jag tittade igenom videomaterial från de lagningsritualer jag filmat och fastnade vid ett klipp. Med linsen fokuserad på mina arbetande händer blev jag nästintill hypnotiserad av deras repetitiva rörelser. När jag syr tittar jag sällan på mina händer utan kontrollerar istället att stygnen hamnar där de ska. Det var första gången jag sett mina händer i rörelse på detta sätt. En rörelse de kan så väl. Tummen och pekfingret hjälptes åt att pressa nålen genom tyget och långfingret gav den en sista stöt för att sedan fångas upp av tumme och pekfinger igen. Handens rörelse var identisk genom varje stygn, en kunskap som sitter i min kropp men som jag tar för givet på samma sätt jag gör diskande eller knytande av skor. Alla tre kunskaper har jag en gång lärt mig och övat på tills jag bemästrat dem. Då de är oberoende av språk att förklara dem kan de kallas *Tyst Kunskap*. Jag introducerades för begreppet av Cilla Robach (2012) i *Slow Art* där hon klargör att *Tyst Kunskap* eller *Tacit Knowledge* som det heter på engelska, myntades av universalgeniet Michael Polanyi och "syftar på en kompetens som den enskilde måste erövra genom praktisk övning och erfarenhet" (s. 16). Cilla Robach förtydligar begreppet på detta vis (Robach, 2012, s. 16):

Genom upprepade misslyckanden lär konstnären eller konsthantverkaren känna ett material, förstå dess egenskaper och möjligheter, för att sedan utmana både materialets och sina egna gränser. Människan

behärskar mängder av tyst kunskap. Vi kan känna med en sticka om potatisen är genomkokt, särskilja ljudet av en fiol från en cello eller lukta oss till om mjölken har surnat. Men de flesta av oss värderar denna typ av kunskap relativt lågt, troligen för att den är vardaglig. Detta innebär inte att den inte är viktig, tvärtom kan den vara livsnödvändig. Men den är tyst! Den är praktisk och ordlös, svår att beskriva, förklara, mäta och jämföra. Den erövrar genom erfarenhet, varför den också utvecklas och förfinas under hela livet.

Jag började fundera över hur jag själv värderar vardaglig kunskap och kom att tänka på samtalen jag hade med F under lagningsritualen. Hon berättade hur hon lärde känna ett äldre par under en tid hon bodde vid en gård på landet. Paret som var grannar till F lärde henne allt från rörmokeri och snickeri till jordbruk och djurskötsel. Allt genom att visa hur man gör. Hon uttryckte att lärandet genom görande var ett så bra sätt att ta till sig ny kunskap. Paret själva hade inte tidigare sett på deras praktiska kunskaper som särskilt märkvärdiga utan bara självklara och nödvändiga. Jag tror det är först i de situationer man behöver lära ut och visa någon okunnig som man förstår förstår hur mycket man faktiskt kan. Mitt projekt har handlat mycket om att sprida kunskap genom görande. När jag lagar plagg så nära inpå dess bärare lär jag ut teknikerna samtidigt som jag utför en tjänst. Förhoppningsvis minns personerna jag lagat på hur jag gjort och kan fortsätta laga själva. Kanske kan de till och med lära andra.

T mötte mig vid tunnelbanan. Precis innan hon kom haffade en man mig och ville prata om film och foto eftersom jag höll i ett stativ. Mannen var extremt pratglad och svår att avfärda men så småningom gick vi hem till T och det nu bekanta lära-känna-mönstret utspelade sig även här. Det brukar vara ganska nervöst till en början och successivt bli mer och mer avslappnat mot slutet, då det känns som att vi blivit vänner. Så fort jag började packa upp mina lagningsmaterial märkte jag att jag glömt den röda lagningsrocken hemma. Så tråkigt! Jag berättade för T att jag alltid brukar iklä mig den då jag lagar och att jag lägger till något på den efter varje ritual. Jag förklarade att jag självklart skulle lägga till något från detta möte också trots att jag inte hade den med mig. Plagget jag lagade denna gång var en jacka med löstagbar krage och linning vars dragkedja gått sönder. Jag klippte bort dragkedjan och fäste den löstagbara biten med grönt och gult garn i många små stygn längs med hela sidan, runt nacken, och ner för andra sidan. T räknade stygnen till ca trehundra.

Detta plagg var extremt opraktiskt att laga på kroppen. Ylletyget i jackan var jättevarmt, något jag inte kom att tänka på förrän halva lagningen var klar. Då flyttade vi ut. Sömmen jag behövde sy var även ganska långt ner i nackpartiet på jackan så T fick hasa ner jackan lite granna för att jag skulle komma åt. Jag fick fråga mig hur viktigt det är att hålla på reglerna då det praktiska hindrar men jag blev snarare mer beslutsam kring att följa min ursprungliga plan och fortsätta laga mot kropp. Det är just dessa oväntade situationer som gör arbetet intressant och spännande.

ROCKEN, ROLLEN OCH SAMLANDET

Rocken var till en början menad att fungera som ett "lagningsbibliotek" med olika exempel på lagningstekniker deltagarna kunde välja från. Jag såg även den röda rocken som tydlig arbetsuniform då dess klassiska utseende påminner om en sådan läkare eller städare bär. Något jag inte räknade med var hur betydelsefull den skulle bli under projektets gång. Rocken tillåter mig gå ifrån mig själv och istället anta rollen som lagare. En av anledningarna som ligger till grund för detta projekt är just att tvinga mig själv släppa kontrollen. Jag inser att denna roll gett mig friheten att hantverksmässigt göra annorlunda från hur jag brukar. Att skapa åt någon annan än mig själv innebär ofta prestationstänk då jag inte vill göra någon besviken men i rollen som lagare har jag känt mig bekväm med att testa annorlunda tekniker. Resultaten representerar lagningsritualen och lagaren, inte Sara Henriksson.

Jag behöver ofta varva arbete jag måste göra med arbete jag känner lust inför då det hjälper mig att tänka. Efter den tredje ritualen började jag lägga till detaljer i form av broderier eller applikationer på rocken. Först som ett skifte av fokus men efter ett tag blev det en del av ritualen. En detalj som representation av respektive möte. De har till exempel varit namn på musik vi lyssnat på eller en referens till något vi pratat om.

Jag har ett starkt behov att samla, organisera och manifestera minnen på olika sätt. Detta ligger nog till grund för denna typ av dokumentation. Jag återkopplar till Lee Mingwei och videon tillhörande *The Mending Project* där han beskriver lagningsinstallationen med dess nät av trådar som en konduktivitet av samhället och liknar denna sammanlänkning vid konstruktionen av en väv. Mänsklig psykologi, sociala relationer och minnen flätas samman i en konceptuell väv. Rocken är som mitt nät i vilket jag samlar mötena som skett.

Gick hem till M och hennes mamma som var den jag fick intresseanmälan av. I mailet beskrev hon att det var en vante som behövde ses om men att vanten tillhörde M. Jag förstod först inte att M var hennes dotter utan tänkte att det kanske var en partner. När M öppnade dörren och presenterade sig insåg jag att det var henne jag skulle laga på. Mamman hade inte kommit hem ännu så jag steg in och berättade lite om projektet så länge och M frågade inte om jag ville ha kaffe eller te. Efter fem minuter kom mamman och hon bjöd på te och bubbelvatten, jag tackade ja. Den där vanan att bjuda gäster på något är väl något som kommer med åldern. Vi gick in i vardagsrummet och jag bad henne ta på sig vantarna, som tydligen behövde lagas båda två. Använde mig av stoppningsteknik med två olika färger på garn i varje håll. Vi tipsade varandra om låtar och lyssnade på musik från datorn. M snapchatgade under tiden jag lagade.. Tonåringar..

Bli mer och mer "professionell" under projektets gång. Nu kan jag säga "så här brukar vi göra.." och känna mig bekväm i rollen som lagare. Jag tror det påverkar personerna jag lagar på positivt. Bli mer och mer avslappnad stämning för varje lagningsritual.

HÅLLBARHET

Jag är medveten om att detta projekt för många tolkas som en kommentar på dagens klädindustri och massproduktion men jag vill betona att detta inte är mitt huvudsakliga syfte även om sättet jag arbetat på stödjer ett hållbart tänkande. Jag har haft svårt att förhålla mig till intresset jag känt för lagning och återvinning då jag inte velat identifiera mig som en miljörättsaktivist och inte heller falla in under kategorierna "Re:make" och "Upcycling". Inte för att det på något sätt är dåligt, tvärtom, men fördelarna med att ta vara på befintliga resurser är dock i mitt arbete mer som en bonus än rubrik. Jag vill inte "skriva någon på näsan" eller säga åt folk hur de ska leva sina liv. Istället försöker jag genom sättet jag arbetar på inspirera människor till en kreativ lust. För mig handlar det mer om att lyfta fram glädjen i bevarandet av befintliga ting än att klaga över massproduktion och masskonsumtion. Jag vill bevisa värdet i en relation som kan uppstå mellan människa och objekt bara man är villig att ta hand om det.

Som komplement till lagningsritualerna har jag under projektperioden även hållit workshops på Kafé Schuckert i Dals Långed dit människor fått komma och lära sig tekniker inom synlig lagning. Jag tycker det är viktigt att lära ut och låta människor se hur lätt det är att laga själv, särskilt när poängen är att göra det synligt. Många som deltagit vid dessa tillfällen har uttryckt att de helst undviker lagningsmoment eftersom de är oroliga att det inte ska bli

snyggt och osynligt nog, men att det blivit roligt med synliga tekniker. Det var precis på samma sätt jag själv började.

Tog tvärbanan till Linde där O bor. Huset låg ungefär en minut från hållplatsen. När jag stod utanför porten var klockan prick tio men insåg att jag inte tagit Os telefonnummer så jag skickade ett mail och sa att jag stod utanför i hopp om att han skulle se det. Jag vände mig om och såg en kille komma cyklandes mot mig. Jag frågade om han var O och han frågade om jag var Sara sen parkerade han cykeln och vi gick upp till lägenheten. Han hade varit och tränat och frågade om det var lugnt att han tog en snabb dusch innan vi satte igång. Självklart sa jag. Under tiden passade jag tevattnet och när han var klar fick jag välja mellan en hundkopp eller en kattkopp. Jag valde hundkoppen. Jag frågade om jag fick filma och fota, det var OK. O hade en rosa marmorerad skjorta som spruckit i båda ärmarnas sprund. Jag prövade lite tyger mot skjortan och valde tre olika. Fäste dem med langettstygn och sammanförde med boro-stygn. O försökte äta flingor samtidigt som jag började laga.

Jag var där i två och en halv timme och tog verkligen god tid på mig - något jag behövt påminna mig själv om att göra.

Jag promenerade från Solberga till Aspudden. I bor på samma gata som en kompis så det var lätt att hitta dit. Ringde när jag stod utanför porten men fick inget svar. Väntade i tio minuter och hoppades att hon inte försovit sig. Plötsligt öppnades porten och I bad om ursäkt för hon inte hört telefonen. I hallen möttes jag av en man som kysste I hejdå, hälsade mig lycka till och klädde på sig för att gå. I bjöd på kaffe eller te, jag valde te. Vi gick in i vardagsrummet och jag möblerade om lite för att få bra vinkel och på kameran. Bad I sätta på sig sin röda blus och jag satte på mig min röda kapp. Hon fick sitta i en skön fåtölj och lägga upp armen där hålet var på armstödet. Det hängde en väldigt fin kimono på väggen som sällan används men var för fin för att gömmas i garderoben förklarade I. Omedvetet inspirerades jag av kimonons färger i lagningen jag gjorde. Märkte det först när jag såg mig själv hålla upp garnnystan framför den för att jämföra färg. Jag fäste en cirkel av rosa sidentyg över hålet och broderade stygn i en spiral mot mitten i rött och orange.

Dessa möten är så intensiva. Vi har ingenstans att rymma och är praktiskt taget bundna till varandra under tiden jag lagar. Vid varje lagningsritual känns det som att vi är främlingar och skakar hand när vi ses men goda vänner och kramas när vi säger hej då. Det är fint.

HUR SKA DET VISAS?

Med ett projekt som utspelat sig på en hel del olika platser, inneburit enormt mycket logistik och dokumenterats på fem olika sätt har beslutet om ett "resultat" att visa varit svårt att fatta. Jag har frågat mig själv hur jag på bästa sätt kan visa en privat stund mellan mig och en annan person utan att blotta för mycket men ändå försöka återge den intima känslan som infunnit sig. Det har varit svårt att välja ett sätt som återger alla känslor jag gått igenom, människor jag träffat, lagningar jag gjort och hemmiljöer jag fått se på bästa sätt. Eftersom jag har velat att personerna jag lagat på ska ha fått behålla plaggen efter ritualerna har jag inte heller velat låna dem för att visa lagningarna. De har känts privata på något sätt och inte heller särskilt viktiga.

Då jag velat att mötena ska ha fått sin naturliga gång och samtalen likaså har jag inte velat regissera för mycket genom att utforma frågor och dylikt. Jag har istället velat se vart samtalen hamnat och om det passat frågat sånt jag, i relation till det jag undersöker, velat diskutera. Detta innebär att samtalen mellan de olika lagningsritualerna varierat i relevans. Ibland har det varit svårt att ens föra samtal under tiden jag lagat på grund av att jag varit för koncentrerad eller för att båda varit nervösa. Därför har jag valt bort ljudet och fokuserar istället på videoinspelningarna jag gjort. Vinkeln på kameran har alltid varit mot själva lagandet när jag filmat eftersom många tenderar att bli självmedvetna när deras ansikten syns.

Till en början var det en praktisk lösning men i efterhand tycker jag videoklippen förmedlar precis tillräckligt mycket information utan att bli utelämnande. Jag kommer att projicera dessa videoklipp jag fått hjälp att klippa ihop till fyra pågående videorutor i en och samma bild på en vit vägg. Brevid projektionen ska jag försöka skapa känslan av att stiga in i någons hall med en enkel hatthylla monterad, där min lagningsrock och materialpåse hänger. På golvet ligger en hallmatta och från taket hänger en klassisk skomakarlampan. Min plan är även att göra lagningsritualer vid två tillfällen under utställningsperioden då människor är välkomna att ta med sig trasiga plagg och testa hur det känns att få dem lagade mot kroppen.

Bildmaterialet använder jag endast i denna rapport och under presentationen samt i den digitala katalogen och på vykortet som hör till utställningen.

Stod utanför Ms hus prick två, fick beröm för jag var så punktlig. Hon undrade om jag ville fika först och jag sa ja för vanligtvis halsar i mig kallt te efter ritualerna eftersom jag glömmer bort att dricka. Fick semmelbulle med smör och sylt och pepparkakor kvar från i julas. När vi fikat visade M några gamla bilder då hon använt anoraken jag skulle laga. Hon hade ägt två likadana, en hon ärvt av mamman som slets ut och den hon har nu ärvd av svärmor. Vi gick ner till arbetsrummet på nedervåningen. Där fanns massa självodlade pumpor, jag fick en. Jag bad henne sätta på sin anoraken och la fram lagningsmaterialen. Broderade i boro-teknik med orange tråd på en shiborifärgad tygbit och över revan. M kände till tekniken och visade relaterade bilder på pinterest på sin telefon.

Detta var andra lagningsritualen jag gjort i Långed. Trodde verkligen att fler härifrån skulle höra av sig men utan resultat passade jag på att fråga om någon av damerna från måndagsgympan var intresserade att delta i mitt projekt. M ställde upp och vi bokade in en tid veckan därpå. Vi diskuterade en del om hur människor i samhället ser på oss studenter och vice versa. Det verkar finnas en hel del förutfattade mening från båda håll vilket då leder till att inte så många bryr sig om ett projekt som detta. Det vore kul att hitta ett sätt att nå dem.

ÅTERKOPPLINGEN

För att ta reda på hur upplevelsen av lagningsritualen varit för alla deltagare bestämde jag mig för att göra en återkopplingsenkät som jag mejlat ut. Jag fick tänka bakvänt och fråga mig själv vad jag ville ha svar på och utforma frågorna därefter.

Eftersom själva mötet haft en så stor betydelse i detta projekt känns det viktigt att personerna jag lagat på får uttrycka deras synpunkter gällande det hela. Svaren har varierat då en del ägnat enkäten mer tid än andra men oavsett har det varit jätteroligt och fint att läsa deras svar.

Jag gjorde även en specialutformad enkät åt skolbarnen eftersom många av de ursprungliga frågorna krävt lite längre svar och formuleringarna varit svåra att förstå. En del frågor tog jag bort helt och de andra förenklade jag till sådana svarsbaserade på ja eller nej.

Återkopplingsenkäterna finns att läsa som bilagor tillhörande rapporten.

Gjorde återbesök på Solbackeskolan eftersom intresset visat sig vara så stort. Jag har även bestämt mig för att visa detta projekt i form av videoinspelningar från ritualerna och då jag inte filmat något förra gången kändes det viktigt att komma tillbaka och göra det. Denna gång vikarierade jag för den ordinarie sysslöjds läraren under förmiddagslektionerna vilket ledde till att jag var ganska trött när det var dags att laga. Sex tjejer hade med sig plagg de ville ha lagade. Förra besöket satte bokstavsapplikationer i trend och jag gjorde här tre sådana lagningar till. Lagade även ett knähål och en lös luva. En tjej ville ha sin jackficka lagad men berättade att hon inte skulle klara av att sitta stilla så länge. Jag förklarade att det var hela poängen med projektet men till sist gjorde jag en snabblagning på jackan utan att hon bar den. Kunde inte säga nej.

Vi pratade om vad som var bra med att laga plagg och huruvida det är positivt eller negativt att bära unika detaljer och sticka ut. De förklarade att det viktigaste är att man själv tycker om det man bär och att man inte ska bry sig om någon annan inte gillar det. Jag tyckte det var fint att höra från dem.

REFLEKTION

Att personerna som deltog skulle bära plaggen medan jag lagade är någon jag hållit hårt fast vid. Liksom de andra parametrarna i lagningsritualen innebär kändes det viktigt att inte kompromissa med någon av dem. Ramverket ger varje lagningsritual samma förutsättningar. Om jag hade tagit bort eller ändrat något skulle det blivit svårt att jämföra ritualerna med varandra och se hur de utvecklats under projektets gång.

Närkontakten och intimiteten är den del i projektet jag var mest orolig för. Jag trodde det skulle vara jobbigare än det visat sig, både för mig själv och personerna jag lagat på. Då jag läst svaren angående detta i återkopplingen har de flesta uttryckt att närheten känns väldigt självklar och oproblematiserad, något även jag håller med om. Det har känts fint och skönt att få tillåtelse att vara nära en annan människa utan komplikationer. Jag är där för att utföra en lagning och den andra personen för att ta emot den. Fokuset ligger på lagningen istället för hur nära varandra vi befinner oss, men faktumet att vi är nära känns bra. Jag tror de flesta människor, inklusive jag själv, behöver mer närkontakt än vi får eftersom det kan kännas så svårt att be om.

Gällande representationen i detta projekt är det något jag tänkt en hel del på. Det är inte en slump att människorna som anmält sig för att delta i mitt projekt alla utgör samma

sociala grupp då informationen inte nått längre än två lager av vänskapskretsar. Dessutom tror jag bilden jag valde att ha på framsidan av min annons tilltalade en viss typ av människor mer än andra. Bilden visar ett par slitna jeans jag lagat med stoppningsteknik på ett relativt stökigt sätt. Det finns ju många olika sätt att göra en synlig lagning på och uttrycket kan förmedla olika saker. Om jag skulle utveckla detta projekt skulle jag lägga till många fler lagningsexempel i annonsen för att påvisa mångfalden inom tekniken synlig lagning.

Min vilja var från början att nå ut till så många som möjligt och tänkte naivt att människor på stan inte bara skulle läsa min annons utan också släppa in en främling i sitt hem. När så inte blev fallet var jag egentligen inte förvånad men en aning besviken på mig själv. Jag började spåna på idéer som en utveckling av lagningsritualen där jag kan komma i kontakt med människor främmande för synlig lagning eller till och med människor med fördomar om synlig lagning. Jag föreställer mig en pop-up lagningskiosk där jag istället för att låta människor komma till mig kunde fånga upp dem på gatan och därmed få mer slumpmässigt utvalda deltagare. Kiosken kunde vara mobil, som ett hopfällbart tält, och turnera mellan olika arbetsplatser eller föreningar. Jag vill fortsätta göra lagningarna gratis då jag tror det gör fler villiga att delta och för att det skulle kännas motsägelsefullt att ta betalt när lagandet för mig handlar om glädjen i mötet. Istället kunde jag söka finansiering på annat håll för att täcka material och resekostnader. En annan idé är att alltid bära med mig ett litet lagnings-kit så

jag jag spontanlaga på människor i olika sammanhang jag befinner mig i. Det är ett kul sätt att mötas på.

Jag hade en tydlig bild av hur jag ville att installationen skulle se ut men gjorde ett par ändringar för utställningen vi hade i Frihamnen i Göteborg. En sak jag la till som inte fanns med under presentationen är en bok där alla lagningsritualer är samlade; Bild på lagning och loggboksanteckning från mötet samt bild på detaljen från mötet på lagningsrocken och till sist återkopplingsenkäten för respektive möte. Jag gjorde detta för att det skulle vara lättare för besökare att förstå projektet. Personerna som deltagit lyfts fram tydligare och besökare som har tid att läsa kan dra kopplingar mellan videoklippen, detaljerna på rocken och informationen i boken. Jag fick även synpunkter under installeringen av utställningen i Frihamnen kring storleken på min projektion som till en början var ganska liten. Många tyckte att jag skulle förstora den eftersom videomaterialet har så stor betydelse i mitt verk och jag tycker själv det blev mycket bättre när jag testade.

Något jag tänkt på efter att ha visat verket i utställningen är ljudinspelningarna från mötena och huruvida de borde vara med i verket eller ej. Jag tror det skulle gynna verket i ett utställningssammanhang att aktivera ytterligare ett sinne för besökare att fullt förstå projektet.

Ljudinspelningarna förmedlar en känsla jag kan tycka saknas i nuläget. Om jag ställer ut detta verk igen kommer jag att jobba med ljudfilerna och integrera dem i verket. Jag tror det skulle fungera bra att ljudinspelningarna

kunde lyssnas på genom hörlurar så besökaren kunde bli totalt absorberad.

I återkopplingsenkäten frågade jag även personerna som deltagit i projektet om de upplever att de fått en ny relation till plagget efter lagningsritualen och svaren har varierat. En del menar på att plagget fått större betydelse för dem då de tänker på mötet när de ser lagningen och att de tycker om lagningens utseende. Andra tycker inte relationen till plagget ändrats alls och värderar det likadant som de gjorde innan men är glada att plagget är helt och lagat igen. Många av barnen jag lagade på sa till mig direkt att plaggen gick från att vara något de ville slänga till något de tyckte väldigt mycket om efter att lagningen var klar. Som svar på frågan gällande värdering av de lagade plaggen i min projektbeskrivning vill jag påstå att det går att höja ett plaggs värde genom sättet jag lagar men inte hos alla.

Innan lagningsturnén tog sin avstamp hade jag väldigt höga tankar om *historierna* jag tänkte att jag skulle få ta del av under projektets gång. Då jag hade läst böcker som *Worn Stories* (Spivack, 2014) och *Women in Clothes* (Heti, Julavits, Shapton, 2014), båda två innehållande samlade berättelser från olika människor kopplade till klädesplagg, fantiserade jag om liknande anekdoter jag skulle få ta del av i mitt projekt. Jag ville också samla, spara och visa upp. Jag förväntade mig alltså ganska mycket information som jag inte alls kunde vara säker på att få. Redan efter den andra lagningsritualen insåg jag dock hur lite mötena

skulle handla om färgsprakande historier kring kläderna utan istället historierna som skapas där och då. Det uppstod så mycket intryck och funderingar, inkännande frågor och samtal att ett enskilt fokus på en berättelse om plagget kändes världsligt.

Som jag beskrivit tidigare började jag ganska tidigt i projektet materialisera minnen från ritualerna på den röda lagningsrocken men insåg inte först att det var just ett samlande jag sysslade med. Idag kan jag se tydligt att det är berättelserna om lagningsritualerna som syns på rocken och det är dessa berättelser min samling består av.

På nästa sida finns ett foto av hur jag valde att visa mitt projekt under HDKs examensutställning i Frihamnen.

KÄLLHÄNVISNING

Bibliografi

Heti, S., Julavits, H., & Shapton, L. (2014). *Women in Clothes*. New York: The Penguin Group.

Ignell B. i Robach. C. (2012). *Slow Art*. (s.12.). Stockholm: Nationalmuseum.

Sendler J. (2010). Finding Your Way Home. In J. Hemmings. (Ed.), *In the Loop* (s. 56). London: Black Dog.

Spivack, E. (Ed.). (2014). *Worn Stories*. New York: Princeton Architectural Press.

Elektroniska källor

Celia Pym. (2014). *Mending and Anatomy*. Hämtad 2018-04-25, från <http://celiapym.com/work/mending-and-anatomy/>

Crafts Council. (2014). *Parallel Practices*. Hämtad 2018-04-25, från <http://www.craftscouncil.org.uk/what-we-do/parallel-practices>

Kintsugi. (2018, 19 april). I Wikipedia. Hämtad 2018-04-25, <https://en.wikipedia.org/wiki/Kintsugi>

Lane 216, East. [Lane216East]. (2017, 21 oktober). *Lee Mingwei: The Mending Project* 李明維《補裳計畫》 La Biennale di Venezia "Viva Arte Viva", 2017 [Videofil]. Hämtad från <https://www.youtube.com/watch?v=iHM2UtM9LPg>

Lee Mingwei. (2017). *The Mending Project*. Hämtad 2018-04-25, från <http://www.leemingwei.com/projects.php#>

Marina Abramovic Institute. [Marina Abramovic Institute]. (2016, 5 mars). *Marina Abramovic on performing Artist is Present (2012)* [Videofil]. Hämtad från https://www.youtube.com/watch?v=U6Qj__s8mNU

MoMa. (2010). *The Artist is Present*. Hämtad 2018-03-22, från https://www.moma.org/learn/moma_learning/marina-abramovic-marina-abramovic-the-artist-is-present-201

Foton

Framsida: Theo Rosengren

s. 11: Marina Abramovic and Sean Kelly Gallery, New York
<https://lisson-art.s3.amazonaws.com/uploads/attachment/image/body/877/9-4MOMA0750.jpg>

s. 12, 21, 41: Theo Rosengren

- s. 24: Mori Art Museum, Tokyo
<http://irenebrination.typepad.com/.a/6a00e55290e7c4883301b8d11ab9e2970c-800wi>
- s. 24: Taipei Fine Arts Museum, Taipei
<https://www.tfam.museum/File/Exhibition/Image/1688/20150724175717490179.jpg>
- s. 25: Michele Panzeri,
http://celiapym.com/wp-content/uploads/2014/12/cp004_004.jpg
- Övriga: Egna

TACK

Jessica Hemmings

Maria Sjöstrand

Maja Gunn

Theo Rosengren

Annica Löfstedt

Joel Stennabb Caesar

Susanne Lundmark

Gertrud Olsson

Sofia Nilsson

Lilla klassen

Ni som delat annonsen

Ni som välkomnat mig i era hem, bjudit på te och låtit mig
laga på er.